

The Icing on the Cake

Source 1: גמרא
שבת דף קמ"ו

שבת

קמו ע"א

א משנה - שובר אדם את החבית לאכול הימנה גרוגרות, ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי. ואין נוקבין מגופה של חבית - דברי רבי יהודה, וחכמים מתירין. ולא יקבנה מצדה, ואם היתה נקובה - לא יתן עליה שעוה, מפני שהוא ממרח. אמר רבי יהודה: גמעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב, ואמר: חוששני לו מחטאת.

שהוא ממרח - ויש כלן נשום מנוחק.

קמו ע"ב

ג "ואם היתה נקובה וכו'". מישחא; רב אסר, ושמואל שרי. מאן דאסר - גזרינן משום שעוה, ומאן דשרי - לא גזרינן.

משחא - שנין עב. אסור - למרחו.

Source 2: רמב"ם
הלכות שבת פרק כ"ג

יא הממרח^ס רטיה בשבת - חייב משום מוחק את העור, לפיכך אין סותמין נקב בשעוה^ס וכיוצא בה, שמא ימרח^ס; ואפלו בשמן אין סותמין את הנקב, גזרה: משום שעוה.

הלכות שבת סימן שיד

יא אסור (י) לתן

(מה) שְׁעוּה או שְׁמֵן עב בְּנֶקֶב הַחֵבֶיט לְסַתְמוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא (מו) מְמַרְח (פּרשׁ הָעֶרוּף, סִיבָה מְשִׁיחָה טִיחָה מְרִיחָה שִׁיעָה עֵגֵן אֶחָד הוּא), "אֲכָל בַּשָּׂאָר דְּבָרִים דְּלֵית בֵּיה מְשׁוּם מְרוּחַ (הוֹאִיל וְאֵין הֵינן יוֹצֵא אֶז) (כ"י) (מו) מֵתָר.

מְשִׁנָּה בְּרוּרָה

Source 3: שלחן ערוך
אורח חיים

יא (מה) שְׁעוּה או שְׁמֵן עב. אֶף-עַל-גַּב דְּאֵין מְרוּחַ בְּשִׁמֵן, אֶסוּר, (לו) דְּגִזְרִין אֶטוּ שְׁעוּה. וְדוֹקָא שְׁמֵן עב, בֵּינן דְּשִׁיבָה בִּזְמַן מְרוּחַ, אֶחֱזִי לְאַחֲלוּפֵי. וְהֵאִי שְׁעוּה (לח) צְרִיף לְזַמֵּר דְּהִכִּינוּ לְתַשְׁמִישׁ מְאֻתְמוּל, דְּאֵם לֹא-כֵן בְּלֹאוּ הִכִּי אֶסוּר מְשׁוּם מְקַצָּה, דְּלֹאוּ פְּלִי הוּא, וְכִשְׁהִכִּינוּ לְכַף מִתָּר לְטַלְטְלוּ, וְלֹא גִזְרִין שְׁמֵן יְדִבְקֵנוּ לְכַחַל או לְדְבָר אַחֵר, דְּאֶף אֵם יְדִבְקֵ אֵינוּ אֶלָּא מְדִבְקֵנוּ, שְׁמֵן יְמַרְח בְּעַת הַדְּבּוּק. שְׁמֵן וְחֵלֶב (לט) דִּינוּ בְּשְׁעוּה: (מו) מְמַרְח. וְכֵינֵן דְּהוּא מְשׁוּם חֶשֶׁשׁ מְרוּחַ, אֶסוּר אֶפְלוּ אֵם אֵין מְכַנִּיס הַשְּׁמֵן בְּתוֹף הַנֶּקֶב אֶלָּא בְּהַנְחָה בְּעַלְמָא עַל-גַּבּוּ מְלַמְעֵלָה, וְגַם אֵין חֲלוּק בְּזֶה בֵּין תַּלְמִיד-חֶקֶם לְעַם-הָאָרֶץ [אֲחֻרוּנִים]:

הלכות שבת סימן שמו

יא הלא ישפשף ברגליו רק (מט) על-גבי (טו) קרקע משום דמשנה גמות, *אכל מתר לדרסו לפי תמו שאינו מתפנן למרח ולהשוות גמות, (ג) ואף-על-גב דממילא ממרח הוא, כי לא מכון (נא) *שרי משום (י) מאיסותא:

מְשִׁנָּה בְּרוּרָה יא (מט) עַל-גַּבֵּי קַרְקַע. וְעַל-גַּבֵּי רֶצְפָה, תַּלְמִיא בְּפִלְגָתָא דְּסִימֵן שְׁלוֹ סְעִיף ב גְּבִי כְּבוֹד הַבַּיִת בְּמַרְצֵף, עֵינן שָׁם, וְלִהְרַמְ"א דְּאוּסוּר שָׁם בְּכָל גֹּנְזֵי, (עו) הוּא הַדִּין הַקָּא דְּאֶסוּר אֶף עַל-גַּבֵּי רֶצְפָה, וְעַל-גַּבֵּי סַפְסָל לְכָלֵי עַלְמָא שְׂרִי, דְּלֹא שְׁיָךְ בְּזֶה אֶשׁוּוּי גַּמּוּת, (עז) וּמְשׁוּם מְרוּחַ גּוּפָא לִיכָא לְמִיסַר, דְּלֹא שְׁיָךְ מְרוּחַ אֶלָּא כְּשֶׁמְמַרְח אֵינָה דְּבָר עַל-גַּבֵּי חֲבָרוּ וְכִנְתָּו שְׂיִתְמַרְח, אֲכָל כָּאֵן רֹצֵף שִׁיחָה נְבֻלַע: (ג) וְאֶף-עַל-גַּב דְּמִמִּילָא וְכוּ'. כְּלוּמַר, (עח) דְּלַפְעָמִים מְמַרְח, וְאִיכָא לְמַחֵשׁ שְׁמָא יִשְׁפַח וִיכּוֹן וְיִשְׁוּה גַּמּוּת, כְּמוּ שְׁכַתוּב סִימֵן שׁוֹב סְעִיף ו, מְכַל מְקוּם הַקָּא שְׂרִי מְשׁוּם מְאִיסוּתָא: (נא) שְׂרִי מְשׁוּם מְאִיסוּתָא. אֶף-עַל-פִּי שְׂכַעַת שְׂדוּרַס עַל הַרְק מְצוּי שְׂמִשְׁפָּשֵׁף גַּם-כֵּן מְעַט, אֶף-עַל-פִּי-כֵן הַתִּירוּ מְשׁוּם מְאִיסוּתָא, (עט) כֵּינֵן דְּלֹא מְשִׁפְשֵׁף הֵנָּה וְהֵנָּה וְלֹא הוּי פְּסִיק רִישָׁה. וְדוֹקָא כְּשֶׁהוּא בְּדַרְךָ הַלּוּכוּ, אֶף שֶׁהוּא מִתְפַּנֵּן לְדַרְס עַל הַרְק אֲכָל אֵינוּ מִתְפַּנֵּן לְמַרְחוּ, (פ) אֲכָל אֶסוּר לִילְךָ לְמְקוּם הַרְק כְּדִי לְדַרְס עֲלִיו, דְּזֶה אֵינוּ נִקְרָא לְפִי תְמוֹ, אֶלָּא לְךָ וְצִיג רְגֵלוּ עַל הַרְק וְיִנְהַר שְׁלֹא יִשְׁפָּשֵׁף כָּלֵל, דְּזֶה מִתָּר בְּכָל גֹּנָא. כְּתִב הַמְּגִנָּא אַבְרָהָם: הַאִידָנָא דְּלִיכָא דְּקַפִּיד בְּרַק מְשׁוּם מְאִיסוּתָא, צְרִיף לְנַהַר שְׁלֹא יִהְיֶה שׁוֹם שְׂפִשׁוּף כְּשִׁדוּרַס עֲלִיו, רַק יְצִיג רְגֵלוּ עַל הַרְק. וְכַלְתָּה הַיּוֹצֵאת מִן הַפֶּה או מִן הַחֶטֶם, וְדֹאִי אִיכָא מְאִיסוּתָא וְשְׂרִי לְדַרְסוּ לְפִי תְמוֹ, וְכַבִּית-הַכְּנֶסֶת אֶפְלוּ בְּרַק שְׂרִי לְדַרְס עֲלִיו לְפִי תְמוֹ, דְּנוֹהֲגִין בּוֹ כְּבוֹד, וְכַדְלַעִיל בְּסִימֵן צ סְעִיף יג, וְנִקְרָא דְּאֶפְלוּ כְּבִיתוֹ כְּשֶׁהוּא מְרַצֵּף אֵין לְהַחְמִיר בְּרַק יוֹתֵר מְבַלְחָה:

Source 4: אגרות
משה אורח חיים
חלק א'

משה
סימן קיז

או"ח

אגרות

סימן קיז

להתקשט לאשה בליפסטיק

לנקות שנים בשבת ויו"ט

ובדבר אם מותר לאשה להתקשט בליפסטיק, הנה אסורה משני טעמים מאיסור ממחק ומאיסור צביעה ואם הוא לח שליכא ממחק יש עכ"פ איסור צביעה. וכן אסור לאשה לצבוע את פניה מדין צביעה אבל לזרוק את הפאודער לבן על הפנים שלא מתקיים כלל אין בזה איסור צביעה.

ובדבר לנקות שנים בשבת ויו"ט עם טוט פעיסט פשוט שאסור שהוא ממחק. ובלא טוט פעיסט בהבראש המיוחד לזה מותר שהוא כמו רחיצת שאר אבר אחד אבל ישטוף רק בצונן. ואת הבראש טוב שלא ללחלח במים קודם הניקוי מחשש סחיטה בשער. ואחר הניקוי לא ירחץ את הבראש אף שלא בשפשוף שאין שם סחיטה משום שאין לו צורך שוב היום ואין לרחוץ בשביל מחר.

**Source 5:
The 39
Melachos
by Rabbi
Dovid
Ribiat**

F) The concepts of the Memarayach act

a) Memarayach entails "smearing", not "pressing"

It is important to understand that Memarayach is a Toldah of Memachaik and must therefore fall within its general premise. Memachaik, the Av Melocho, is basically an act of smoothing; a process whereby a solid surface is scraped or rubbed smooth by lateral (i.e. side to side) motions against a surface.

Memarayach the Toldah is similarly a form of smoothing, with the only difference being that it is applicable to pliant, moldable substances instead of hard solid materials.

In the M'deoraisa applications of Memarayach (e.g. soft wax, congealed fat), the Melocho can only take place with rubbing or smearing-type motions. This can only occur with pressure that is applied in lateral (side to side) movements.⁶³

Merely applying vertical pressure to a substance and thereby flattening it or changing its shape is not Memarayach (even if the substance becomes smoothed incidentally in the process).

a-1) Rabbinic restrictions on pressing a substance

Although "pressing" is not Memarayach M'deoraisa, there is a general Rabbinic prohibition on even merely pressing a firm semisolid substance (such as wax or congealed fat) because of the likelihood that one will forget himself and perfect the finished surface by smoothing it.⁶⁴ Because smoothing semisolids is Memarayach M'deoraisa, the Sages found it necessary to protect the Melocho from serious transgression. (See also G below).

However, these same restrictions were not imposed on Rabbinically forbidden substances such as ointments and creams, as shall be seen further.

a-2) Applying ointments and creams

As explained above, Memarayach M'deoraisa (e.g. on wax, putty etc.) entails only a rubbing action, not merely dabbing or pressing.

It follows that the "Rabbinic substances" of Memarayach (e.g. creams) are within the same Halachic premises as the "M'deoraisa-substances" (e.g. wax). Therefore, any act that is not Memarayach on a "M'deoraisa-substance" is certainly not Memarayach on a "Rabbinic substance".

Based upon this principle, it would be permissible to press creams, ointments etc. upon a surface as long as no lateral rubbing or smearing is done. (The Sages did not impose restrictions on pressing down "Rabbinic-substances" such as ointments, etc. since the activity is more than one step removed from any Melocho M'deoraisa).⁶⁵

**שמירת
שבת כהלכתה**

יד. תחבושת שמשוחה עליה משחה מבעוד יום*, מותר לתתה על גוף החולה (טז). או על-גבי פצע הגורם לכאב מרובה עד שנחלש כל גופו (טז) (לענין פצעים שטחיים, ראה להלן פרק לה). לא הכין תחבושת — מותר להוציא את המשחה משפופרתה (טז) ולתתה על גוף החולה, על הפצע, או על-גבי הגזה, וכן מותר להוציאה ממיכלה במקל וליתן אותה במקום הדרוש (טז). אבל יש להיזהר מאד בכל זה שלא למרוח את המשחה על גוף האדם או על הגזה, ומותר לשים תחבושת על המשחה שעל גוף האדם, ולית לן בה אם אמנם המשחה נמרחת על-ידי זה (טז).

בענין השימוש בתחבושת ואיספלנית — ראה להלן פרק לה סעיפים כ"ב.

**שליח ערוך
אורח חיים**

הלכות שבת סימן שכא

הגה ומתן להחליק האכל בשבת ולא הוי

בזה (פ) משום ממחק, הואיל ואפשר לאכל (כה) (פא) בלא זה, ומכל מקום המתמיר *במאכל של תפוחים וכדומה שדרכו בקנה, (פב) *תבוא עליו ברכה (מרדכי ריש פ' כלל גדול).

משנה ברורה

(פ) משום ממחק. הינו, דשענה וזפת וכיוצא בהן מדברים המתמירין, המתמיר ומחליק פניהם יש בזה משום מלאכת ממחק, וכמו שכתבנו לעיל בסימן שיד: (פא) בלא זה. על-כן לאו מידי קעבד, הא אם אי אפשר לאכל בלא זה (נה) אסור, דיש עבוד באכלין מדרבנן, כמו שכתב בסעיף ה, והוא הדין דיש בהם ממחק מדרבנן, ואפשר ואפלו לאותה סעודה אסור [פמ"ג]:

